

Makitasagen i praktisk test.

Norske skogeiere er seriøse folk. Men, det kommer mange til nå som har overtatt skogeiendommer, og som vil ut å arbeide på eiendommen sin. Mange av dem har ikke grunnkunnskaper om teknikk eller sikkerhet. Denne artikkelen gir mange verdifulle tips. Et skikkelig kurs, vil likevel øke både gleden og sikkerheten.

Tekst og foto: Roar Ree Kirkevold

— Det er ganske lønnsomt og ikke minst trivelig å arbeide i skogen, sier skogeier og kursinstruktør i Skogkurs, Sjur Jacobsen fra Skui i Bærum. — Det å gjøre visse operasjoner i skogen øker gleden ved å eie skog, og så kan du lønne deg selv, hvis du har penger på skogfond.

— **VI BURDE OGSÅ TILBY FLERE UNGDOMMER** meningsfull sommerjobb med ungskogpleie og planting. Det er positivt både for skogeieren, ungdommene og samfunnet, oppfordrer han.

Jacobsen har nesten halv stilling bare i skogkurs.

— Det er så moro å oppleve folk som synes skogsarbeid virker så vanskelig og farefullt at de har kviet seg for å be-

gynne. Etter en dag eller to, har de sett at dette er et av verdens triveligste yrker. Og, legger han til, du kan drive i det tempoet som passer deg selv. Ta deg litt tid til hygge og å observere dyreliv og biologisk mangfold også.

JACOBSEN GIR DEG NYTTIGE TIPS OM SIKKERHET når du skal bruke motorsaga. Til deg som utdannet deg i dette for ti år eller mer siden: Les artikkelen! Mye er nytt og helt annerledes nå.

— Sikker hogst er som en trekant med like sider. En side er sikkerhet på og rundt saga. Den andre er bekledning og den tredje er arbeidsteknikk. De tre forholdene er like viktige og avhengige av hverandre, sier Sjur Jacobsen.

”
Ikke velg for stor
motorsag, og ikke
for langt sverd.
Tenk over hva
saga skal brukes til.
“

Sjur Jacobsen har lang erfaring i sikkerhet og formidling.

Motorsaga

– Ikke velg for stor motorsag, og ikke for langt sverd. Tenk over hva saga skal brukes til.

Sjur Jacobsens erfaring er at 14 tommers sverd blir i lengste laget hvis sagen er på 50 kubikkcentimeter (ccm).

– Velg heller 13 tommers sverd. Da har du også en mer kulant lengde når du skal kjøpe nye slidedeler. Det viktigste er likevel at kraften øker (merkbar) hvis sverdlengden reduseres noe. Du kan velge 12 tommer også, men det mener han fort kan bli litt puslete.

– Og, sier Jacobsen, ikke kjøp billigsager til tusen kroner. Ofte får du ikke reparert dem eller tak i deler. Da er det bare å kaste saga. Jeg kjøper alltid sag hos folk som også reparerer dem. Da vet jeg at jeg handler av fagfolk, sier han.

EN STOR MOTORSAG KREVER BEDRE TEKNIKK og større fysisk styrke. Med en mindre sag, kan du komme unna med litt amatørmessig rutine, mens de store sagene krever erfaring. En mindre sag er rimeligere og bruker vesentlig mindre drivstoff enn en stor. En sag med motor over 60 ccm, vil «slå» mye hardere hvis du huker sverdtuppen bort i noe.

– 50 ccm sag med 13 tommers sverd er et allroundredskap, hevder han.

– FØRSTE OPPFØRINGER Å FJERNE BARKSTØTTEN.

Leverandørene burde ikke montert dem på sagene, men lagt dem med i esken. 95 prosent lar barkstøtten bli på og da blir i praksis sverdet to centimeter kortere. En barkstøtte skal brukes ved kapping av større stokker og ved felling av

store trær. For nybegynnere er den bare i veien. De skal ha stokken så nær selve saga som mulig.

IKKE BRUK SVERDTUPPEN. – Du skal aldri starte saging i «trinseområdet». Ser du på sverdet, forstår du fort hvilket område vi snakker om. Det at saga «slår» er årsak til mange uhell og ulykker.

VIKTIGE DETALJER PÅ SAGA: Gassperre: – Alle sager levers med et gasspádrag som du må bruke to fingre for å få til. Det hender at den øvre blir ødelagt. Da skal du bytte. Uten gassperre kan selv små kvister få kjedet opp i full hastighet på ca. 90 kilometer per time.

Kjedefanger: – Under saga er det en kjedefanger. Jacobsen er tydelig på at dette er en god forsikring ved et lenkebrudd. Det beste er at kjedefangeren er montert på dekslet og ikke kroppen til saga. På semi- og helproff sager er den en egen del som kan skiftes med en skrue. Et nytt deksel er enkelt å få kjøpt.

ET LITE, MEN VIKTIG TIPS: – Når du skal teste kjedestopp-eren når saga går for fullt, skal du ALDRI slippe venstre-håndsøylen og dytte beskyttelsen frem med løs hånd. Hold i bøylen og dytt beskytteren frem med håndbaken uten å slippe taket i bøylen.

– Lær deg rutinen med å ha tommelen på motsatt side av de andre fingrene på venstre-håndsøylen. Det gir et mye sikrere grep.

– Fyll alltid både kjedeolje og bensin samtidig. Det reduserer risikoen for at du kjører kjedet uten olje. Fyll oljetanken først, så er du helt sikker. Bruk kun miljøbensin.

Sikkerst hogst er som en trekant med like sider. En side er sikkerhet på og rundt saga. Den andre er bekledning og den tredje er arbeidsteknikk. De tre forholdene er like viktige og avhengige av hverandre.

MOTORSAGKJØPER

Sjur Jacobsen har lang erfaring i sikkerhet og formidling.

Kjøp verneutstyr som er beregnet på skogsarbeid. Hvis du kun kjøper tilpasset bekledning, vil skoggleden øke ganske mye.

Bekledning

– Hvis du kun kjøper tilpasset bekledning, så vil skoggleden øke ganske mye. Dessverre er det slik at jo bedre og mer bekvemmelighet, jo høyere pris. Kjøp verneutstyr som er beregnet på skogsarbeid. Hadde motorsagen blitt introdusert på markedet i dag, ville den kanskje blitt forbudt. Du skal alltid ha respekt for kjedet.

– Sjekk godkjenningen av verneutstyret. Det kan godt være gammelt, men det må fungere.

VI BEGYNNER NEDERST. Sjur Jacobsen syns det har vært altfor lite fokus på støvlene. Bruk gjerne lærstøvler med be-

skyttelse. Ankelstøtte kan være til god hjelp.

– Pass på kvaliteten på sålene. De skal ha godt mønster og ikke ha blitt stein harde. Fyrer du bål, skal du varme beina og ikke støvlene. Jeg har sett skogsarbeidere, som omtrent har smeltet sålene mot flammene, for så å bråkøle dem i iskald snø. Det ødelegger dyre støvler i rekordfart.

- BUKSA SKAL UTENPÅ STØVLENE. Da får du dobbel beskyttelse rundt de utsatte ankene. Buksa må være lang nok og sitte godt på deg.

– Har du skåret i det hvite filtet (verneinnlegget) en gang, er bukse ødelagt. Disse fibre skal være glatte og vikle seg inn i drivhjulene slik at sagkjedet stopper umiddelbart.

– Buksa skal også vaskes minimum hver uke hvis du bruker den på heltid, eller hver måned hvis du kun hogger på lørdagene. Har du sølt olje på bukse, så må den vaskes umiddelbart, eller senest etter endt arbeidsdag. Hydraulikkolje er mer aggressiv mot fibre enn kjedeolje. Dessuten er hydraulikkolje farlig for huden, så derfor må bukse fort av.

– Mye kvae på lårene gir hard overflate. Igjen kan kjedet trekke bukse rundt og kutte bak der det ikke er beskyttelse.

– La alltid vaskelappen stå på bukse. Den må du følge når du vasker. Noen hevder at den klør på sommerstid, men skulle noe dramatisk skje, vil det være bra at du ikke har fjernet den (viser noe om holdningen din til sikkerhet).

Om sommeren tar mange skogsarbeidere av seg arbeidsjakke. Det kan være greit, hvis t-skjorta har vernefarge og egen lomme til enkeltmannsforpakningen.

– Men, sier Jacobsen, tenk på selene på bukse. Ofte henger det løse ender som lett kan huke tak i kjedet når du bøyer deg fremover. Disse skulle hatt en borrelåsordning.

Det er ingen fargekrav til bukse.

– Bukser finnes i mange prisklasser. Passform og komfort er viktig, da gjør bukse nytte og blir brukt.

- JAKKA SKAL VÆRE I EN «SYNLIG FARGE». Dette er et krav. Det skal være en egen lomme (gjørne bak) til enkeltmannsforpakningen. Selve førstehjelpsutstyret skal ikke være lenger unna deg enn bensinkanna.

– Både jakker og hjelmer kan nå leveres med et flouriserende belegg som «lader opp» dagslys slik at de faktisk lyser en time eller to i skumringen. Skulle noe skje, mister du ofte hjelmen. Da må jakke være synlig.

– Gå litt opp i pris på hjelmen, råder han. – Det har mye med komfort å gjøre. Det er nå påbudt både med hjelm, hørselvern og øyevern (visir). Alle delene må virke. Hørselsvernet må for eksempel være enkelt å klikke inn på øret.

Nakkesyddet er ikke påbudt, men en god helseforsikring. Det holder nakken både varm og mer tørr i regn. Det er behagelig at både barnåler og flått sklir av og ned på bakken. Jacobsen bruker et med fiberpels om vinteren.

- BRUK TYNNE HANSKER AV SKINN. Dette er heller ikke påbudt, men det beskytter fingre og håndbak for skrubbsår og hudbelastning. Skinnen gir et godt grep på de gummi-belagte bøyene på saga. Gummihansker kan gi for stor friksjon mot bøyene. Det skal være lett å vri saga (ikke kroppen) i alle retninger.

– Hvis du får sølt olje, kan de bli glatte. Særlig hvis du bruker hansker med gummibelegg. Pass litt på det.

Arbeidsteknikk:

– Stå aldri rett bak saga. Det betyr at du skal holde den i en vinkel i forhold til kroppen din. Det gjør at dersom saga slår bakover, så treffer den ikke deg, men går ut til siden. Spesielt viktig ved stammekvisting før felling.

– Rydd rundt treet og der det skal ned før du feller det. Se deg ut to returveier. Gå alltid skrått ut til siden når treet faller. Vurdér treet «på rot» i stående stilling.

Vi skiller mellom to felleteknikker. Uten og med hjelpemiddel (kile, fellespett, trampjern). Begge teknikker krever at du setter igjen en brytekant, altså en avstand mellom felleskår og hovedskjær, som vi gjennomgikk i Motorsagskolen del 2 i forrige utgave av Magasinet Skog.

FELLINGSTEKNIKKEN MED HJELPEMIDLER har endret seg litt med årene. Før skulle man kutte rett i ett snitt.

– Nå gjøres dette slik: Først skjærer du ned på felleskåret. Du skal ikke over saga, men stå bak slik at du får siktet der treet skal ned. De fleste nyere motorsager har en siktelinje i dekslene som er til stor hjelp.

– Så skjærer du inn slik at kilen faller ut. Aldri mer inn. Fortsatt må du ha kontroll på sverdet og vinkelen på det.

– Når du er ferdig med felleskåret er det klart for første del av hovedskjæret bak. Begynn på undersiden av sverdet, og ikke på tuppen. Drei (stikk) sagen inn slik at det blir stående igjen en brytekant (bredde ca. ti prosent av trets diameter i brysthøyde). Skjær to tredeler. Ta ut saga og sett inn trampejernet eller fellespettet.

– Når det er skikkelig festet, skjærer du siste snitt i litt vinkel til det første. De som fikk sin skogutdannelse eller praksis for 20-30 år siden, rister noen ganger på hodet av

En enkel «arbeidsbenk» letter kvistingen mye.

dette, men hensikten er å sikre at treet ikke vipper bakover. Derfor må brytekanten være jevn.

– **FELLING AV MINDRE TRÆR** med stamme mindre enn 10 cm i diameter er enkelt hvis du følger dette tipset, sier Sjur Jacobsen.

– Skjær først horisontalt inn ca. en tredel der du ønsker å legge treet. Skjær så horisontalt fra andre siden, men legg dette kuttet fem centimeter høyere (eller lavere). Skjær litt forbi det andre kuttet. Treet blir stående, men alle fibre er kuttet og når du gir treet et lite dytt, faller det dit du planla.